

Vapaa-aika, museopalvelut

4.3.2022

Dnro 7398-2016
(613)Kaupunkiympäristö, kaavoitus
Christiane Eskolin**Lausunto asemakaavamuutoksesta Herkules (Martinsillan kolmio, III-4-12)**

Viite: lausuntopyyntö palaverissa 17.12.2021

Valmistelijat: Tutkija Noora Gherghel ja Tanja Ratilainen,
Kulttuuriperintöyksikkö:

Turun kaupungin kaavoitus on pyytänyt Turun museokeskuksesta lausuntoa otsikon vireillä olevasta asemakaavamuutoksesta, joka koskee osoitteessa Itäinen Rantakatu 42 / Martinkatu 2–4 sijaitsevaa tonttia 12. Kannanottoa on kaavamuutoksen tässä vaiheessa toivottu etenkin siihen, olisiko suunnittelualueella sijaitsevan suojelurakennuksen siirtäminen mahdollista. Korttelin muut rakennukset on purettu jo aiemmin. Museo lausuu myös arkeologisesta selvitystarpeesta, sillä tontti sijaitsee aivan muinaisjäännöksen Turun linnan tiilisali (mjrek 1000031174) vieressä.

Asemakaavamuutos Herkules (kaavatunnus 3/2018) on käynnistynyt keväällä 2018. Kaavamuutoksen tavoitteena on muuttaa hallinto- ja virastorakennusten korttelialueen käyttötarkoitus asumiseen. Voimassa olevan asemakaavan hallinto- ja virastorakennusten tontille ei ole löytynyt soveltuvaa käyttöä.

Suunnittelualueesta on tehty rakennushistoriallinen dokumentointi (Eeva Kyläkoski, Ramboll CM Oy 2017). Selvityksessä käsitellään myös tontin rakentumisen historiaa. Kortteli 'Hercules' muodostettiin vuoden 1828 asemakaavassa. Korttelissa sijaitsee nykyisin vain yksi rakennus. Se on asemoitu Itäisen Rantakadun suuntaisesti ja valmistunut vuonna 1831 asessori Johan Julinin rakennuttamana. Hirsirunkoinen rakennus edustaa empiretyyliä.

Voimassa olevassa asemakaavassa (hyv./vahv. 16.1.2006) vuonna 1831 valmistunut rakennus on osoitettu merkinnällä sr-3:

Kaupunkikuvallisesti ja paikallishistoriallisesti arvokas rakennus.

Rakennusta tai sen osaa ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tarvelevät rakennuksen julkisivuja tai vesikaton perusmuotoa. Rakennuksen ullakolle saadaan sijoittaa pääkäyttötarkoituksen mukaisia tiloja suojelu- ja rakentamismääräysten puitteissa. Rakennuslupaa käsitellessään on rakennuslautakunnan kuultava asiassa museoviranomaista.

Valmisteilla olevassa uudessa yleiskaavassa kohde sisältyy aluerajaukseen ma-2, Aurajokivarren arvokas maisema-alue, jonka suunnittelumääräys edellyttää alueen arvokkaan luonteen huomioimista rakentamisessa ja muissa hankkeissa. Aurajokivarsi on osa Turun kansallista kaupunkipuistoa sekä Ympäristöministeriön nimeämää Kansallismaisemaa.

Suunnittelualueella saattaa sijaita osa Muinaismuistolain (295/1963) suojelmaa kiinteää muinaisjäännöstä Turun linnan tiilisali (mjrek 1000031174), joka perustettiin Aurajoen itärannalle vuonna 1557. Tiilisalin sijaintina on pidetty vanhan Auran sokeritehtaan paikkaa (Itäinen Rantakatu 48–50), mutta sen toiminta-alue on karttatietojen perusteella voinut ulottua myös Itäinen Rantakatu 42:een saakka. Kaupungin tiiliruukki toimi alueella 1733–1768. Tontilla saattaa sijaita jäännöksiä esimerkiksi tiilisaliin liittyneistä rakennuksista tai rakenteista tai sinne johtaneesta tiestä.

Vuonna 2017 tontilla 12 tehtiin PIMA-selvitys, jonka yhteydessä tehtiin myös arkeologista konekaivuun valvontaa. Selviä merkkejä tiilenvalmistuksesta ei löytynyt, mutta yhdessä kuopassa (RF22) esiintyi sellaista tiilijätettä, joka saattaa liittyä tiiliruukin toimintaan. Vain kaksi PIMA-selvitystä varten tehtyä kuoppaa osui

kaavaluonnoksessa rakennettavaksi suunnitellulle, arkeologisesti potentiaaliselle alueelle, joka sijaitsee Martinkadun varressa.

Purkutöiden yhteydessä kesällä 2018 Martinkadun suuntaisen puutalon alta tuli esiin tiilestä muurattu pyöreä rakenne, jota oli hyödynnetty osana tulisijojen perustusta. Kyseessä oli ilmeisesti 1880 karttaan merkitty kaivo. Kaivon sijainti dokumentoitiin, se suojattiin suodatinkankaalla ja jätettiin niille sijoilleen. Yläosasta oli ehditty purkaa noin 0,5 metriä. Kaivo liittyy todennäköisesti Malmgrenin panimoon, joka toimi tontilla vuosina 1845–1869 tai sen jälkeiseen asuintoimintaan. Näin ollen kyseessä on muu kulttuuriperintökohde.

Turun museokeskus, Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo toteaa lausuntonaan seuraavan:

Turun suurpalon jälkeisinä vuosina valmistuneet rakennukset ovat paikallisesti erittäin arvokasta kulttuuriperintöä. Museokeskuksen linjauksena on, että tällä aikakaudella valmistuneet rakennukset tulee suojella ja säilyttää alkuperäisellä paikallaan. Tontin suunnitteluratkaisu tulee löytää tästä lähtökohdasta käsin. Museokeskus ei hyväksy rakennuksen siirtämisen mahdollistamista osana asemakaavamuutosta.

Koska tontin Martinkadun puoleisessa osassa saattaa olla säilyneenä muinaisjäännöstä (Turun linnan tiilisali), tulee kaavamuutokseen liittyvänä arkeologisena selvityksenä hankkeessa tehdä koekaivaus. Koekaivaus tulee tehdä vähintään liitteeseen 1 merkityllä alueella. Tutkimuksissa selvitetään, onko alueella säilynyt muinaisjäännöstä. Koekaivausten tulosten perusteella päätetään mahdollisesta jatkotutkimustarpeesta ja mahdollisista kaavamerkinnoista.

Tontilla sijaitseva muu kulttuuriperintökohde (kaivo) ei tule kaavassa säilymään, joten on suositeltavaa, että myös se tutkitaan koekaivauksen yhteydessä. Sijainti on esitetty liitteessä 1.

Muinaismuistolain 15 § mukaan arkeologisten tutkimusten kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja.

Hankkeen toteuttajan tulee liittää tämä lausunto tarjouspyyntöön / toimittaa tiedoksi tutkimuksista vastaavalle arkeologikonsultille.

Ohjeet arkeologisten kenttätöiden tilaamiseksi:

http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_kulttuuriperinto/arkeologisten_kenttatoiden_tilaaminen

Ohjeet arkeologiselle toimijalle:

Engelin asemakaavaa 1828 vanhemmat kulttuurikerrokset rakenteineen lukeutuvat kiinteään muinaisjäännökseen.

Tutkimuksissa tulee noudattaa Museoviraston Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeita:

http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/laatuohjeet

Löydöt luetteloidaan Turun museokeskuksen kokoelmiin museon ohjeistusta noudattaen. Turun museokeskuksen arkistoon on toimitettava digitaalisessa muodossa (GK23, dwg) tutkittujen alueiden rajat.

Liite 1

Herkules tutkittavat alueet ja kaivon sijainti

Turun museokeskus
Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo
Vapaa-aika, museopalvelut
museopalvelujohtaja

Juhani Ruohonen

Kokoelmat ja kulttuuriperintö -vastuualue
vastuualuepäällikkö

Maarit Talamo-Kemiläinen

Tiedoksi: Sanukka Lehtio, Sweco Oy, sanukka.lehtio@sweco.fi
Otto Virenius, Senaatti-kiinteistöt, otto.virenius@senaatti.fi
Varsinais-Suomen ELY-keskus, Ympäristö ja luonnonvarat / Alueidenkäytön yksikkö,
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi
Museovirasto, kirjaamo@museovirasto.fi

Liite 1. Punaisella merkitty koekaivauksin tutkittava alue. Sivulla 2 muu kulttuuriperintökohde (kaivo) sijainti.

